

В.О. Мойсеєнко, І.П. Шостка,
Н.В. Тарченко

Національний медичний
університет ім. О.О. Богомольця,
м. Київ

БУДІВЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ — УНІКАЛЬНА АРХІТЕКТУРНА СПОРУДА РОДИНИ МЕЦЕНАТІВ ТЕРЕЩЕНКІВ

Резюме

У статті в історичному аспекті подано інформацію про унікальну архітектурну споруду родини меценатів Терещенків — будівлю Національної наукової медичної бібліотеки України, яка на сьогодні є храмом наукової думки, де студенти, викладачі медичних навчальних закладів, лікарі-практики мають можливість отримати інформацію про досягнення вітчизняної та світової науки.

Ключові слова

Національна наукова медична бібліотека України, родина Терещенків, меценати.

*«Я не забуду той день, коли торкнувся важких дверей цього красивого будинку, блакитна ротонда якого гармонійно вписується в перехрестя у центрі Києва навпроти парку Шевченка...»
Терещенко М. «У пошуках скарбу родини Терещенків» (2012) [5]*

...Так описує свої відчуття при відвідуванні колишньої резиденції дворянина Олександра Терещенка Мішель Терещенко у книзі «У пошуках скарбу родини Терещенків» [5]. Завдяки старанням цієї родини українська столиця має багаті зібрання картин і витворів мистецтва в чотирьох музеях. До найвідоміших споруд, побудованих Терещенками, відносять будівлі «ОХМАТДИТ», Київського національного університету театру, кіно й телебачення ім. І.К. Карпенка-Карого та Національної наукової медичної бібліотеки України (рис. 1).

У XIX сторіччі маєток родини Терещенків знаходився у кінці Караваєвської вулиці (рис. 2), нині — вул. Льва Толстого, 7/2 [4].

Національна наукова медична бібліотека України сьогодні — це храм наукової думки, в якому студенти, викладачі медичних навчальних закладів, лікарі-практики мають можливість отримати інформацію про досягнення вітчизняної та світової науки, адже дотик до думок і досвіду великих вчених-дослідників дає не просто знання, а й задоволення.

© В.О. Мойсеєнко, І.П. Шостка, Н.В. Тарченко

Рис. 1. Національна наукова медична бібліотека України

Рис. 2. Маєток родини Терещенків у XIX сторіччі. Вигляд із вул. Караваєвської (нині — Л. Толстого)

Рис. 3. Хол бібліотеки, в якому реєструють відвідувачів

Кожний відвідувач бібліотеки на вулиці Л. Толстого, потрапляючи до центрального холу храму медичної книги, відчуває особливу ауру будинку, якому понад 100 років. Через вузький вхідний коридор потрапляємо до холу, в якому реєструють читачів (рис. 3).

Відвідувачів завжди зустрічає творча галерея художніх картин майстрів живопису України, найчастіше вчених, представників медичної еліти, наприклад, Бегми, Антонова, Радзіховського. Тут виставлялися й полотна знаменитих художників, таких як І. Марчук, Н. Кочережко, Г. Філатов, В. Масик та ін. Сьогодні ми насолоджуємося талановитим живописом нашого сучасника директора ДУ «Інститут геронтології імені Д.Ф. Чеботарьова НАМН України», академіка НАМН України, професора В.В. Безрукова. Його пейзажі, квіти, київські храми вражають світлими кольорами, підвищують настрій, надихають на добрі справи.

При вході гостей зустрічають дві вишукані китайські вази XVIII сторіччя, китайські світильники. Мимоволі намагаємося причепуритися, заглянувши у різьблене старовинне венеціанське лю-

Рис. 4. Гвинтові сходи на верхній поверх

Рис. 5. Венеціанське люстерко

терко. Вражає вишукане дерев'яне різьблення стелі, збережене з далеких часів, гвинтові сходи, які колись вели на хори до музик (рис. 4, 5).

Отже, ми потрапляємо до неповторного маєтку — музею, власником якого була сім'я знаменитих цукрозаводчиків і меценатів Терещенків. Приємно усвідомлювати, що ми стали спадкоємцями чудового архітектурного витвору XIX сторіччя, маємо можливість зазирнути не тільки у світ науки, але й відчути позитивну ауру будинку, історію наших знаменитих меценатів, що трапляється сьогодні край рідко.

Маєток має цікаву історію. Є інформація про те, що його будував для своєї родини Микола Артемович Терещенко [3, 4]. Проект був розроблений у 1891 році, а збудували будинок у 1895-му. Оздоблювальні роботи тривали аж до 1898 року. У розробці проекту й інтер'єрів, ліпних прикрас і кольорового вирішення маєтку брали участь архітектори В. Ніколаєв, П. Голландський, П. Бойцов (автор проекту). Після смерті батька маєток перейшов у спадщину до його сина — Олександра (рис. 6).

Але існує й інша думка. Її висловлюють наукові співробітники Музею історії Києва О. Друг і Д. Малахов, які працювали з архівними документами. Автори стверджують, що у той час, коли Олександр Терещенко мешкав у будинку батька Миколи Артемовича на Бібіковському бульварі, 12, він при-

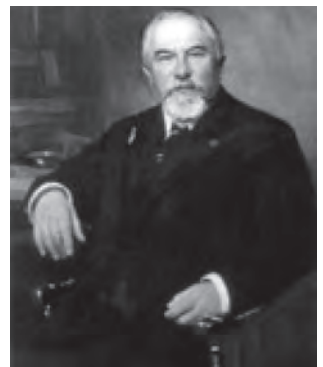

Рис. 6. Олександр Миколайович Терещенко

Рис. 7. Робочий кабінет Олександра Терещенка

дбав садибу на вулиці Караваєвській, 7, вийшовши у відставку у 1891 році. Тут він почав будівництво власного маєтку. У 1892 році Олександр Терещенко одружився, у нього народилися діти Никола, Марія й Ольга. Внутрішнє оформлення будинку було завершено 1898 року [1].

Будинок унікальний за своєю красою. Кутова його частина має закруглений дах у формі купола з круглими віконцями. Кажуть, що тут було приміщення для молитов. Вражає вишуканість інтер'єрів, виконаних із застосуванням ренесансно-барокових мотивів. Меблі, стеля були зроблені з мореного дуба та червоного дерева, завдяки чому вони вистояли понад 100 років [2]. Реєструючись у вестибюлі, потрапляємо у кабінет навпроти — робочий кабінет Олександра Миколайовича Терещенка (рис. 7). Кабінет хазяїна оздоблений дерев'яним декором, трохи стриманий, у ньому зберігся справжній антикваріат — шафи, унікальний австрійський сейф, який досі функціонує.

Сьогодні це зал нових надходжень. Працюють виставки вітчизняної та іноземної літератури. Організовано Центр польської медичної книги, до його передані у дар видання провід-

Рис. 8. «Золота зала». Сьогодні тут проходять літературні вечори, презентації книг, зустрічі з митцями, письменниками, артистами

них польських медичних видавництв, особисті колекції книг Кшиштофа Круліковського та видатного кардіохірурга професора Збігнева Реліги, видання за авторством і редакцією професора Анджее Щекліка.

Далі потрапляємо до унікальної краси парадної зали, яка була й лишається перлиною будівлі. Її називають «золотою залою» (рис. 8). Висока стеля, ліпнина на стінах, вкрита сусальним золотом.

Кожного відвідувача бібліотеки вражає унікальна акустика. Колись на стінах цього залу були барельєфи членів сім'ї Терещенків, сьогодні — відомих вчених (О.О. Богомольця, І.П. Павлова, М.І. Пирогова).

Існує думка, що саме тут проводилися раути й банкети. У меншій залі, «зеленій», її ще називають «круглою залою», стеля цього приміщення прикрашена чудовим розписом блакитного неба з хмаринками, але є інформація про те, що колись (до реставрації) її охороняли живописні янголятка (рис. 9). [4]. Існує припущення про те, що ця маленька зала використовувалася для

Рис. 9-10. Стеля у «зеленій залі». Праворуч — письмовий стіл і стільці хазяїна

розваг. До нашого часу зберігся письмовий стіл, який стоїть тут зараз, а в далекі часи за ним сидів хазяїн у робочому кабінеті. Залишилися стільці, оздоблені головою Мефістофеля (рис. 10). Реставрована плитка на підлозі зберіглася ще з часів Терещенків. Традиційно у сім'ї Терещенків влаштовувалися бали [3]. Пані й панянки насолоджувалися культурою вальсів і фокстротів у великій залі сучасного читального залу, який згодом був перегороджений для облаштування виставкової кімнати.

Тут були й житлові приміщення: передпокій, дитяча кімната, кімнати обслуги, їдальня для неї, пральня, кімнати для кучерів, каретна повітка, стайня, кілька льохів. Цікаво й те, що в садибі був будинок для прислуги, які, у свою чергу, обслуговували слуг, наближених до хазяїв. Це було неперевершено гарне, комфортабельне житло.

У XIX ст. та на початку XX ст. більшість будинків Києва зігрівалися грубами, у той же час будинок Терещенка мав парове опалення, водопровід, каналізацію та дві «підйомні машини» (тоді так називали ліфти). Ліфтом піднімали вино і різні кулінарні страви з підвалів під час банкетів (рис. 11, 12).

Ці машини й досі функціональні, їх використовують для підйому замовленої літератури із книгосховища, що знаходиться поверхом ниж-

Рис. 11-12. Ліфт у відділі обслуговування читачів

че. Працюючи в бібліотеці, ми навіть не звертали уваги на цей підйомник. Ліфт як ліфт, хай собі буде, але про його понад вікову історію більшість із нас навіть не здогадувалися. І взагалі про Терещенків у радянські часи розповідати не було прийнято. Ще однією ознакою цивілізації була телефонізація будинку, що трапилося вперше [2].

У 1900 році маєток був застрахований та оцінений у 216 600 рублів. Після смерті Миколи Артемовича Терещенка керувати справами почав його син Олександр Миколайович Терещенко. Плин історії свідчив про настання XX сторіччя...

Список використаної літератури

1. Друг О. *Особняки Києва* / О. Друг, Д. Малаков. — К.: «Кий», 2004. — 822 с.
2. Івашко Ю. Будинок Терещенка [Електронний ресурс] / Ю. Івашко. — Режим доступу: <https://www.interesniy.kiev.ua/dom-tereshhenko>
3. Ковалинский В.В. *Семья Терещенко* / В.В. Ковалинский. — К.: Преса України, 2003. — 387 с.
4. *Особняк Терещенко* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://orhidea777.livejournal.com/119629.html>
5. Терещенко М. В поисках клада семьи Терещенко: 2002-2012: Десять лет возвращения на украинскую землю... покинутую 85 лет назад / М. Терещенко; пер. с фр. — К.: Ника-Центр, 2012. — 192 с.

Надійшла до редакції 20.07.2016

BUILDING OF NATIONAL SCIENTIFIC MEDICAL LIBRARY OF UKRAINE AS AN UNIQUE ARCHITECTURAL CONSTRUCTION OF PHILANTHROPIST TERESHCHENKO FAMILY

V.O. Moyseyenko, I.P. Shostka, N.V. Tarchenko

Abstract

The article presents the information about the unique architectural construction of philanthropist Tereshchenko family — building of National Scientific Medical Library of Ukraine, which is the temple of scientific thought, where medical students, teachers and physicians can get information about the achievements of national and world science.

Keywords: National Scientific Medical Library of Ukraine, Tereshchenko family, philanthropists.